

BIBLIOTEKSPLAN för Vaxholms stad 2014 - 2018

1. Biblioteksplan – bakgrund och syfte
2. Biblioteksverksamheten i Vaxholm i dag
3. Biblioteksbehov i framtiden

1. Biblioteksplan – bakgrund och syfte

Bakgrund

Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses. Denna biblioteksplan skall utöver folkbiblioteksverksamheten innefatta biblioteksbehovet vad gäller utbildning, omsorg och vård.

I ett tillägg till 1997 års bibliotekslag fastställdes 2004 att varje kommun ska upprätta och anta en plan för biblioteksverksamheten.

I Sveriges nya bibliotekslag, som trädde i kraft den 1 januari 2014, fastslås bl a att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Dessutom införs grundläggande kvalitetskrav på bibliotekens utbud av medier och tjänster.

Syfte

Avsikten med biblioteksplanen är att ge politiker och tjänstemän ett redskap för att kunna ta tillvara de biblioteksresurser som finns i dag och för att skapa beredskap för framtidens krav, Planen ska revideras och följas upp vart fjärde år.

2. Biblioteksverksamheten i Vaxholm i dag

Stadsbiblioteket

Organisation och bemanning

Vaxholms stadsbibliotek är organiserat som en enhet under nämnden för teknik, fritid och kultur (TFK). Biblioteksverksamheten består av huvudbiblioteket, centralt beläget på Vaxön. Biblioteket har inga filialer. Personalen består av fyra bibliotekarier och två biblioteksassistenter. Antal årsverken (summan av personalens arbetstid omräknat till heltider) är nu 4,8. Biblioteket har drygt 55 000 besök per år, ca 60 000 utlån per år och mediebeståndet är ca 40 000.

Roll i samhället

Folkbiblioteket är en av de få öppna platser i dagens samhälle där människor kan mötas utan krav på ärende, utbildning, medlemskap eller pengar. Folkbiblioteksverksamheten vänder sig till alla oavsett ålder, etnisk eller social tillhörighet och omfattar även grupper i samhället som på grund av ålder, sjukdom eller annat skäl inte själva kan ta sig till biblioteket.

Verksamhetens delar

Stadsbibliotekets verksamhet omfattar följande områden:

- informations- och litteraturförmedling
- barn- och ungdomsverksamhet
- social biblioteksverksamhet till äldre och funktionshindrade
- biblioteket som kulturellt rum
- det digitala biblioteket

Information och litteraturförmedling

Enligt bibliotekslagen § 2 ska alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek för främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Dessutom ska biblioteket verka för att databaserad information görs tillgänglig för medborgarna. Digital delaktighet är en angelägenhet för alla i samhället och är ett krav för en väl fungerande demokrati. Biblioteket ska skapa möjligheter för alla att använda digitala medier, detta genom att tillhandhålla datorer och ge vägledning till personer som så önskar.

Biblioteket förmedlar information och kunskap i tryckta och digitala medier från egna samlingar och i samarbete med andra bibliotek och institutioner, t ex fjärrlån när den efterfrågade boken inte finns i det egna beståndet. Mediebeståndet ska vara aktuellt, brett och mångsidigt och hållas uppdaterat genom fortlöpande gallring och översyn.

Folkbiblioteket är en viktig resurs i det numera livslånga lärandet för både folkbildning och formell utbildning och fungerar som ett komplement till skolbibliotek och högskolebibliotek. Biblioteket är både mötesplats och arbetsplats för studerande.

Barn och ungdomsverksamhet

Enligt Bibliotekslagen § 9 ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Barn- och ungdomsavdelningen är välbesökt av alla åldrar. Biblioteket används för såväl fritidsbehov som skolarbeten. Andelen boklån från barnavdelningen är drygt hälften av den totala utlåningen.

Att arbeta läsfrämjande bland barn och ungdom är en huvuduppgift för stadsbiblioteket. Biblioteket har en barn- och ungdomsbibliotekarie och en biblioteksassistent som samarbetar kring verksamheten, som riktar sig till alla barn och ungdomar i kommunen, från det nyfödda barnet och dess föräldrar till tonåringen, men även till förmedlare som arbetar med barn och unga.

Föräldrar:

- gåvoböcker till alla nyfödda och 4-åringar i samarbete med barnavårdscentralen (BVC)
- träffar för Öppna förskolans grupper med förstagångsföräldrar på biblioteket.

Förskola:

- samarbete och träffar med förskolorna genom bok- och biblioteksombud.
- besök för förskolegrupper med bokskola och sagostund.

Skola:

- samarbete med skolan genom träffar med skolans lärarbibliotekarier och speciallärare.
- biblioteket bjuder in samtliga elever i årskurserna 0, 2 och 5 för biblioteksvisning och boktips.

Aktiviteter:

- för att stimulera språkutveckling och inspirera barn och ungdomar att läsa har biblioteket sagostunder, boktipsartillfällen, boktips på nätet och lovaktiviteter.

Specialmedier:

- för barn med särskilda behov har biblioteket anpassade media på s k Äppelhylla.

Social biblioteksverksamhet – för äldre och funktionshindrade

Enligt Bibliotekslagens § 8 ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade bl.a. genom att erbjuda litteratur i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

Den uppsökande/sociala verksamheten som riktar sig till äldre och funktionshindrade är en värdefull och mycket uppskattad service för dem som inte kan komma till biblioteket själva eller har svårt att läsa en vanlig bok.

Den sociala biblioteksverksamheten vänder sig till personer med olika typer av funktionsnedsättning och erbjuder media anpassad till dessa gruppers behov. En av bibliotekets huvuduppgifter är att verka för att dessa låntagare får tillgång till den litteratur de önskar i anpassad form. Verksamheten bedrivs inom ramen för en socialbibliotekarietjänst på 30 timmar.

Den sociala biblioteksverksamheten rymmer:

- boken-kommer-verksamhet för låntagare som själva inte kan, eller har svårt att ta sig till biblioteket.
- samarbete med bokombud på äldreboende
- boksamtal i dagverksamhet i samarbete med personalen.
- boksamtal i samarbete med personalen i daglig verksamhet för personer med intellektuella funktionshinder.
- programverksamhet inom äldreomsorgen.
- programverksamhet på biblioteket för intellektuellt funktionshindrade i form av bokcafé.
- bokdepositioner på samtliga äldreboenden i kommunen samt depositioner på Vårdcentralen och BVC.
- digital delaktighet för seniorer i form av kortare visningar av Internetsökningar och mailanvändning.

Biblioteket som kulturellt rum

Stadsbiblioteket är en öppen mötesplats för kultur, information och utbildning. Biblioteket förmedlar kulturupplevelser genom ett brett medieutbud, utställningar, program för barn och vuxna samt aktiviteter i samarbete med lokala föreningar t ex föredrag, släktforskning och studiecirklar.

Det digitala biblioteket

- kompletterar det fysiska biblioteket
- är tillgängligt dygnet runt
- man kan söka, reservera, förlänga lån
- skicka inköpsförslag
- använda databaser
- låna e-böcker
- lyssna online på e-ljudböcker och musik

Bibliotekets samarbets- och samverkanspartners

- institutioner inom vård och omsorg
- kommunens IT-avdelning
- lokala föreningar som Biografens vänförening, Södra Roslagens släktforskarförening, konstföreningen, pensionärsföreningar med flera
- turistbyrå
- advokatsamfundet som håller med advokatjour
- regionbibliotek Stockholm
- närkommunerna
- landets folk- och forskningsbibliotek, lånecentraler, Internationella biblioteket
- myndigheten för tillgängliga medier, MTM

Skolbiblioteken

Enligt § 5 i Bibliotekslagen ska det inom skolan finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

Omfattning och bemanning

Samtliga kommunala grundskolor i Vaxholms stad har ett skolbibliotek. Utformning av skolbiblioteken ser olika ut. Bemanning, öppettider och vad som erbjuds varierar. Skolorna i Vaxholm löser sin biblioteksservice på olika sätt och med varierande grader av bemanning.

Skolbiblioteken bemannas av lärarbibliotekarier och öppettiderna är varierande. Satsningen på skolbibliotekens medieanslag, lokaler och personal sköts utifrån respektive skolas ledning. Två av skolbiblioteken håller på att datorisera bestånden.

En arbetsplan från 2006 finns för skolbiblioteken.

Skolbibliotekens roll

Grundskolebibliotekens främsta uppgift är att tillhandahålla den litteratur och det IT-stöd som behövs i undervisningen. De ska vara en resurs för lärarna i det pedagogiska arbetet och vara tillgängliga som arbetsplats för skolans elever.

3. Biblioteksbehov i framtiden

Biblioteket är en viktig offentlig mötesplats och fyller många funktioner i dagens och morgondagens samhälle. Det är ett fysiskt rum som stimulerar, uppmuntrar och lockar till läsning. Besökarna i folkbiblioteket utgörs av alla åldrar och består av boklånare, tidningsläsare, datoranvändare, informationsökare, studerande, släktforskare, turister m.fl.

Framgent kommer verksamheten troligen än mer präglas av nya medier och nya sätt att distribuera information som t ex ökad andel av lån via e-böcker etc. som sker utan fysiskt besök på biblioteket. Fler nedladdningsstationer för olika mediatyper förändrar tillgänglighet och arbetssätt och fler ut- och återlämningsautomater ger mer tid för kvalitativt arbete.

En ökad samverkan med olika förvaltningar i kommunen, föreningar och andra ger också fler möjligheter. Samtidigt finns en trend att kunna erbjuda mera av ett ”vardagsrum” för nya umgängen, där många bibliotek satsar på t ex en caféhörna, samarbete med en bokhandel och/eller en mycket aktiv program- och utställningsverksamhet. För att rymma mera av sådana funktioner krävs troligen andra, mer ändamålsenliga, lokaler.

Omvärldsorientering

Förändringar i omvärlden och i Vaxholm som kommer att påverka bibliotekets tjänster och verksamhet:

- en växande befolkning, många barnfamiljer flyttar hit
- andelen pensionärer och äldre ökar
- växande turist/besöksnäring
- ökade krav på utbildning/fortbildning och livslångt lärande
- nya kommunikationsmönster

Förändringar inom biblioteksområdet

Ändrad efterfrågan på bibliotekets tjänster:

- frågor relaterade till internet och webbaserad information ökar vid sidan av rena litteraturfrågor
- nya medier efterfrågas mer som e-böcker, e-tidskrifter och andra e-tjänster
- självbetjäningen accelererar, man vill och ska kunna betjäna sig själv både i biblioteket och hemifrån via webb

Utveckling av verksamhetsmål

Medier och service

Biblioteket ska:

- ta hänsyn till låntagares efterfrågan, behov och önskemål.
- vara garant för medborgarnas tillgång till all slags samhällsinformation.

- verka för att alla ska ha fri tillgång till information, medier och litteratur.
- öka tillgången till nya och olika medieformer.
- erbjuda kvalificerad informationssökning och vägledning.
- stödja vuxenstuderande med litteraturförmedling.
- erbjuda medier på andra språk genom egna inköp och depositioner från Internationella biblioteket.
- ha ett mediebestånd som kännetecknas av aktualitet, allsidighet och kvalitet
- göra kontinuerlig översyn och gallring av medierna

Personal och teknik

Biblioteket ska:

- erbjuda ett professionellt och kunnigt bemötande.
- arbeta för att frigöra personalresurser genom att införa viss självbetjäning så att personalen kan arbeta mer vägledande och rådgivande och bedriva ytterligare läsfrämjande verksamhet.
- genom det digitala biblioteket verka för att möjliggöra dialog och öka människors delaktighet.
- kontinuerligt uppdatera webbsidan och underlätta möjligheten att söka efter media via hemsidan.

Biblioteket som kulturellt rum

Biblioteket ska:

- fungera som en samlingspunkt i lokalsamhället, där det finns möjlighet till samvaro och upplevelser, och samtidigt vara en plats för lugn och ro och fördjupning.
- verka för att tillföra Vaxholm ett stimulerande kulturliv.
- utveckla samarbetet med studieförbund, lokala föreningar m.fl. för att arrangera eller upplåta biblioteket för program, utställningar, läsecirklar och andra sammankomster.

Biblioteket och barnen

Biblioteket ska:

- stimulera läslusten, språket och fantasin hos barn med betoning på barnens fritid, men även i samverkan med förskola och skola.
- tillhandahålla ett brett utbud av barn- och ungdomslitteratur och andra medier, samt erbjuda anpassade medier för barn och ungdomar som behöver det.
- arbeta för att erbjuda barn, ungdomar, föräldrar och förmedlare service när det gäller urval, inspiration och lärande.
- vara en del av samhällets nätverk för barn och unga när det gäller språkutveckling, kulturupplevelser och eget skapande.

Biblioteket och äldre och funktionshindrade

Biblioteket ska:

- bibehålla en hög kvalitet på servicen till äldre och funktionshindrade
- underlätta och utöka servicen med Daisy-talböcker med ny teknik (talböcker i MP3-format avsedda för personer med synskada, lässvårigheter eller annat handikapp).
- bedriva uppsökande verksamhet och erbjuda boken kommer-service för dem som är långvarigt sjuka eller av liknande anledning inte själv kan komma till biblioteket.
- tillhandahålla anpassad litteratur i form av talböcker, lättlästa böcker och storstilsböcker.
- stödja bokombudsverksamheten på äldreboendena och initiera sådan verksamhet där det ännu inte finns.
- samarbeta med kommunens omsorgsrentreprenör att på olika sätt skapa läslust bland intellektuellt funktionshindrade.
- samarbeta med dagverksamheten för äldre och dementa med boksamtal och högläsning.
- ha programverksamhet på äldreboende i kommunen.
- förse servicehus, äldreboende, vårdcentral m.fl. med bokdepositioner.
- öka det digitala kunnandet genom personligt anpassade visningar av Internet.

Skolbiblioteken

I skollagen, som började tillämpas den 1 juli 2011, står det att alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, samskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen gäller även fristående skolor. Skolbiblioteken spelar en viktig roll för att stimulera intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose behov av material för utbildning. I skollagen finns ingen definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena till lagen förklaras att man vanligtvis brukar avse ”en gemensam ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja lärande”. Det är huvudmannen som ansvarar för att utbildningen anordnas så att eleverna har tillgång till skolbibliotek.

Skolbibliotekets funktion och skolbibliotekariens roll förändras när skolan, medierna och samhället utvecklas i en digital riktning. Barn- och utbildningsförvaltningen i Vaxholm har utarbetat en digital agenda vars vision lyder; Under ledorden ”*Tillsammans i en lärmiljö som utmärks av engagemang, kreativitet och variation*” är digital kompetens en självklar och integrerad del i barnets och elevens utveckling och lärande, i personalens dagliga arbete och verksamheternas pedagogiska utvecklingsprocess.

Barn- och utbildningsförvaltningen strävar efter att som komplement till litteratur och informationsförmedling ta tillvara de digitala verktygens möjligheter och erbjuder en stimulerande, digital lärmiljö för barn och elever med tidsenliga verktyg för undervisning och kommunikation. Skolbibliotekets funktion och skolbibliotekets roll är en viktig aspekt i denna strävan.

Ansvarsfördelning och samarbete/samverkan mellan stads- och skolbibliotek

För att de olika biblioteksformerna ska kunna samverka på bästa sätt är det viktigt att klargöra deras skilda uppgifter och ansvarsfördelning dem emellan.

- Stadsbiblioteket är till för alla och dess uppgift är att stödja det fria kunskapsökandet och stimulera till fri läsning, det som sker utanför skolans ram.

- Skolbiblioteken ska fungera som elevernas primära källa för att tillgodose behov av material och informationssökning för utbildningen samt stimulera intresse och läslust.
- Stadsbibliotekets roll är att komplettera skolbiblioteken med medier och information samt att ge stöd i arbetet med att främja elevernas läslust och informationskompetens.
- Stadsbibliotekets och skolbibliotekens samverkan sker genom löpande kontakt och utbyte mellan stadsbibliotekets barn- och ungdomsbibliotekarie och ansvariga för skolbiblioteken.
- Stadsbiblioteket sköter i samråd med skolbiblioteken ansökan och fördelning av statsbidraget till litteraturinköp.